

Federaal Wetenschapsbeleid als hoeksteen van een Belgisch Antarcticabeleid

Maaïke Vancauwenberghe en Xavier Lepoivre

In 1985 werd het eerste Belgische onderzoeksprogramma voor Antarctica opgestart, gefinancierd en beheerd door Federaal Wetenschapsbeleid. Het programma loopt sindsdien ononderbroken in cycli van vier jaar en is momenteel aan zijn zesde fase toe. Met een financiering van ± 5 miljoen euro voor 4 jaar verleent Federaal Wetenschapsbeleid de vereiste financiële middelen aan ongeveer een 20-tal Belgische onderzoeksteams van 10 verschillende universiteiten en onderzoeksinstituten om hun onderzoek uit te voeren in samenwerking met internationale onderzoekers en op internationaal niveau. Het betreft het enige Belgische onderzoeksprogramma inzake Antarctica dat interdisciplinariteit en nationale netwerking aanmoedigt en een samenwerking met buitenlandse partners mogelijk maakt. Het onderzoek levert een bijdrage aan de politieke besluitvorming en geeft de aanzet tot de ontwikkeling van expertisepolen.

Vijftig jaar na het Internationaal Geofysisch Jaar (IGY – 1957-1958) organiseerde de internationale wetenschappelijke gemeenschap met het Vierde Internationale Pooljaar (IPY) 2007-2009 een nieuwe golf van observaties in de Poolgebieden. Ditmaal stond de milieuproblematiek centraal met vooraan het probleem van de klimaatswijzigingen en de rol hierin van de

ijskap en de omringende oceanen. Maar evenzeer stonden de studies van de verminderende biodiversiteit en van het microbiologische leven in de meest extreme omstandigheden in de kijker. Met de oprichting van het *Prinses Elisabeth* onderzoeksstation hoopt België over een duurzaam en betrouwbaar platform te beschikken dat zal ingeschakeld worden in het observatienetwerk voor de studie van deze milieuvraagstukken en de uitstippeling van een duurzaam ontwikkelingsbeleid. Als aanvulling op de bestaande succesvolle internationale onderzoeksprojecten binnen het programma is een bijkomende financiering gepland voor onderzoek op het *Prinses Elisabeth* onderzoeksstation.

Belgische onderzoekers gebruiken sinds de start van het programma scheepsplatformen en onderzoeksstations van andere landen voor het nodige veldwerk en nu zullen andere landen eveneens gebruik kunnen maken van het Belgische *Prinses Elisabeth* onderzoeksstation. Dit alles in overeenstemming met en in strikte toepassing van het Zuidpoolverdrag.

Het beheer en de werking van het station zal worden verzekerd door de oprichting in 2008-2009 van het Poolsecretariaat, een dienst binnen Federaal Wetenschapsbeleid. Het beheersorgaan, dat evenwichtig zal worden

samengesteld uit vertegenwoordigers van de Federale regering en partners uit de private sector, waaronder de Internationale Poolstichting (IPF), zal zorgen voor het onderhoud van het station en het materiaal en voor de uitvoering van de wetenschappelijke activiteiten. Federaal Wetenschapsbeleid zal specifiek instaan voor de follow-up en het beheer van de onderzoeksprojecten die worden geselecteerd op basis van hun wetenschappelijke kwaliteit en hun logistieke haalbaarheid.

Dit engagement van Federaal Wetenschapsbeleid met betrekking tot Antarctica gaat heel ver terug in de tijd en kadert in de bredere context van klimaat- en milieuonderzoek waaraan het Departement altijd al ruim aandacht heeft besteedt.

Federaal Wetenschapsbeleid is immers al van bij de oprichting van het Departement nu exact vijftig jaar geleden, actief betrokken bij onderzoeksprogramma's over het milieu. We denken bijvoorbeeld aan de troposfeerprogramma's aan het einde van de jaren 80, het 'Global Change'-programma dat aan het begin van de jaren 1990 is opgestart, de twee recentste plannen ter ondersteuning van duurzame ontwikkeling (PODO I en II), of het programma 'Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling' (SSD) dat momenteel loopt.

Deze programma's, waarvoor al decennialang meer mensen en budgettaire middelen worden ingezet dan voor welk ander Belgisch initiatief in deze domeinen ook, leveren betrouwbare informatie waarop onder meer beleids mensen hun beslissingen kunnen baseren. Daarnaast is Federaal Wetenschapsbeleid een echt klimaatexpertisecentrum aan het oprichten, waarin het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, het

Koninklijk Meteorologisch Instituut, het Belgisch Instituut voor Ruimte-Aëronomie, de Algemene directie 'Onderzoeksprogramma's en lucht- en ruimtevaart-toepassingen' en de Algemene directie 'Coördinatie en informatie' zullen vertegenwoordigd zijn. De doelstellingen van het expertisecentrum zijn heel uiteenlopend: de synergieën versterken tussen de verschillende Algemene directies binnen het Departement die in dit domein een rol spelen, hun sterke punten verder ont-plooien, hun integratie in nationale en internationale wetenschappelijke netwerken bevorderen enz.

Heel recent is de technische en wetenschappelijke ondersteuning aan professor Jean-Pascal van Ypersele, die onlangs tot vicevoorzitter van het IPCC is verkozen. Federaal Wetenschapsbeleid neemt de kosten van twee vorsers voor zijn rekening die over expertise beschikken nuttig voor Dhr. van Ypersele. De beide onderzoekers zullen vanuit de *Université Catholique de Louvain* opereren.

Daar bovenop steunt het Departement ook nog tal van internationale infrastructuren en initiatieven op het vlak van klimaat en duurzame ontwikkeling (het Station Darwin op de Galapagoseilanden, Eumetsat, het Diversitas-programma enz.). Dit alles toont duidelijk aan dat het engagement van Federaal Wetenschapsbeleid inzake Antarctica, dat vandaag heel concreet een gezicht krijgt in de vorm van het *Prinsess Elisabeth* onderzoeksstation, deel uitmaakt van een standvastig en onafgebroken beleid dat het Departement al sinds zijn oprichting 50 jaar geleden voert.

Federaal Wetenschapsbeleid bevindt zich dus met zijn wetenschappelijke instellingen in het centrum van het klimaatonderzoek.